

N:o 55.

Af herr **J. E. Centerwall**, om upprättande af professorer i statistik vid universiteten i Uppsala och Lund.

Sedan frågan om inrättande af professorer i statistik vid universiteten i Uppsala och Lund senast behandlades af Riksdagen, hafva vederbörande större akademiska konsistorier hos Kungl. Maj:t gjort särskilda framställningar om beredande af medel för upprättande vid hvartdera af universiteten af dylika professorer. Äfven statistiska kommittén har hos Kungl. Maj:t gjort framställning om att Kungl. Maj:t måtte hos Riksdagen begära anslag för upprättande af en ordinarie professur i statistik vid hvartdera af universiteten i Uppsala och Lund. Universitetskanslern har afgifvit utlåtande öfver framställningarna.

* * *

I Uppsala väcktes förslaget om utverkande af ett anslag för en professur i statistik vid Uppsala universitet af professor S. I. Boëthius genom följande Uppsala den 7 september 1907 dagtecknade skrifvelse:

Universitet i Uppsala.

»Till det större akademiska konsistoriet vid Uppsala universitet.

I sitt utlåtande öfver de af herr J. E. Centerwall m. fl. vid detta års riksdag väckta motionerna om upprättande af ordinarie professorer i statistik vid Uppsala och Lunds universitet yttrade statsutskottet:

»Utskottet vill särskildt framhålla, att ingen som helst upplysning af motionerna står att vinna, om och i hvad mån statistiken varder tillgodosedd genom redan befintliga lärostolar i med den samma närbesläktade ämnen, nämligen vid Uppsala universitet professuren i statskunskap och vid Lunds universitet e. o. professuren i statskunskap och statistik.»

Då den bristande utredningen i nämnda hänseende torde väsentligen bidragit till att motionerna afslogos, och då frågan om dylika professurers inrättande tydligen är af stor vikt för universiteten, synes det vara lämpligt, att från dessa en utredning gifves om i hvad mån upprättandet af professorer i statistik är behöfligt, och att, om denna utredning ådagalägger ett sådant behof, förslag om deras inrättande framställes. Att jag hvad Uppsala universitet angår är öfvertygad om behöfligheten därstädes af en sådan professur framgår däraf, att jag i våras, redan innan ofvan anförda statsutskottsbetänkande kommit till min kännedom, i humanistiska sektionen bragte på tal, att inrättandet af en professur i statistik måtte upptagas bland Uppsala universitets riksdagspetita, hvilket förslag till följd af min bortresa för censorsupdrag emellertid ej kunde före vårterminens slut handläggas. I statsutskottets utlåtande har jag nu funnit en ytterligare anledning att fullfölja mitt förslag och att därvid särskildt ägna uppmärksamhet åt frågan, huruvida statistiken kan anses tillgodosedd genom den professur, jag företräder — den Skytteanska professuren i statskunskap.

En anledning att besvara denna fråga jakande torde möjligen kunna synas föreligga däri, att den Skytteanska professuren särskildt i äldre tider i dagligt tal kallats »professuren i statistik». Härvid bör emellertid märkas, att, när ordet statistik under 1700-talet af professorn vid universitetet i Göttingen Gottfried Achenwall infördes såsom namn på en vetenskap, menade han därmed ej hvad ordet nu betecknar eller systematisk massiakttagelse särskildt för utredande af samhällsfrågor, utan »kunskap om statsmärkvärdigheter», d. v. s. hvad vi nu kalla statskunskap, och det var i denna mening som den skytteanska professurens läroområde stundom betecknats såsom statistik. Detta öfverensstämmer också med stiftarens mening, när han föreskref, att den skytteanska professurens innehafvare skulle vara »politicus» och »historicus», ty med politik förenad med historia förstods på Skyttes tid just statskunskap (statistisk vetenskap i modern betydelse existerade icke då). I professurens nuvarande officiella titel ingår statistik ej alls, ty i den kungliga fullmakten, hvarigenom jag, på anmälan af skytteanska stiftelsens patronus, den 10 maj 1901 utnämndes till innehafvare af den skytteanska professuren, kallas den »professur i vältalighet och statskunskap». En afgörande betydelse för frågan om dess nuvarande läroområde har det mellan patronus och mig upprättade kontrakt, som låg till grund för nyssnämnda anmälan. Det heter häri: »Då till följd af en senare tids förhållanden latinska språkets studium med afseende på denna lärostols särskilda ändamål icke kan anses bland dess läroämnen

intaga den plats som tillförene, bör lärostolens hufvudsakliga uppgift vara ägnad »politiken» eller efter nutida språkbruk statsvetenskaperna. Undervisningen bör därvid väsentligast äsyfta att dels genom bibringande af kunskap om vårt eget lands äfvensom andra länders hjälpkällor och nuvarande statsinrättningar och dels genom framställning af Sveriges och de viktigaste kulturländernas författningshistoria och politiska utveckling, såvidt de för en rätt uppfattning af de närvarande förhållandena kunna vara af betydelse, i främsta rummet lifva kärleken till fäderneslandet och sprida ljus öfver det egendomliga i dess offentliga lif samt tillika väcka sinnet och skärpa blicken för en sund uppfattning af politiska förhållanden i allmänhet, eller med andra ord verka för en sann politisk bildning.»

Naturligtvis är statistik i modern bemärkelse så till vida af betydelse för den sålunda skytteanska professorn äliggande lärareverksamheten, som »statsinrättningarna» och framför allt ländernas »hjälpkällor» kunna behöfva belysas med statistiska uppgifter, men detta gör lika litet denna professur till en professur i statistik, som andra professorer, hvilkas vetenskaper kräfva statistisk belysning, därigenom blifva professorer i statistik. Hvad som framför allt kräfves af en verklig professur i statistik är att föra in i statistiken vetenskaplig metod, och detta är en så omfattande uppgift, att den helt fordrar sin man. Detsamma är förhållandet med den skytteanska professurens uppgift, sådan den ofvan angifvits, och nu ännu mera än förr, enär i vårt land statskunskapens allmänna bildningsvärde alltmer börjat komma till heders. Så har genom den sista läroverksreformen ett ökad utrymme beredts statskunskapen inom de allmänna läroverken, och det ökade behof af lärarebildning i ämnet, som här af följer, gör det ännu mer än förr nödvändigt, att statskunskapens målsman vid universitetet får odeladt ägna sig åt sin egentliga uppgift.

Ehuru statistik, såsom af det ofvan anförda framgår, ej kan sägas egentligen tillhöra den skytteanska professurens läroområde, så har jag dock, då ämnet annars ej skulle hafva någon som helst plats inom Uppsala universitet och då det dock utgör en hjälpvetenskap till statskunskapen — ehuru ej blott till denna — så till vida tagit befattning därmed att jag bland fordringarna för betyget »Med beröm godkänd» i filosofie kandidatexamen liksom för högre examenskurser fordrat någon insikt i statistikens uppgift och metod, inhämtad genom självstudium af en anvisad handbok, och har jag tillåtit dem, som studera statskunskap men vilja utbilda sig till specialstatistici, att räkna sig till godo för högre betyg i statskunskap en specialkurs i statistik. Härmed är

emellertid tydligen ej behörigen sörjdt för statistiken vid universitetet. Hvad som därtill skulle fordras, är ingalunda blott examination i ämnet, utan framför allt vetenskaplig undervisning och handledning i dess metod, med samhällsförhållanden såsom objekt, och att meddela sådan, därtill har skytteanska professorn hvarken skyldighet eller tid.

Sådan handledning måste dock anses såsom i hög grad behöflig. Det är ett verkligt missförhållande, att rikets största universitet ej effektivt kan sörja för utbildningen af den alltmer växande skara af specialstatistici, som staten behöfver. Då statistiken, såsom antydts, har betydelse för en mängd moderna vetenskaper, skulle handledning däri säkerligen blifva till nytta äfven för studerande, som ej tillhöra den humanistiska sektionen — dit professuren väl skulle förläggas — och som ej toge statistik till examensämne, och af aldeles särskild nytta skulle tillfälle till sådan undervisning vara för de många, hvilka efter slutad universitetskurs genom sin praktiska verksamhet — såsom t. ex. administrativa ämbetsmän, kommunalmän och präster — få anledning att medverka vid statistiska uppgifters insamlande och kanske äfven bearbetande.

På grund af hvad jag nu anfört får jag föreslå, att det större akademiska konsistoriet ville bland sina riksdagspetita för i år upptaga inrättandet af en ordinarie professur i statistik vid Uppsala universitet.»

Sedan humanistiska sektionen för sin del tillstyrkt bifall till professor Boëthii förslag, beslöt större akademiska konsistoriet den 14 september 1907 att förorda berörda framställning och hemställde hos kanslern för rikets universitet, att han ville hos Kungl. Maj:t göra framställning om proposition till nästkommande års lagtima Riksdag om beviljande till Uppsala universitet af 6,000 kronor till inrättande af en ordinarie professur i statistik.

* * *

*Universitetet
i Lund.*

Till det större akademiska konsistoriet vid Lunds universitet inkom i september 1907 professor P. Fahlbeck med följande skrift:

»Såsom jag vid flera tillfällen haft anledning framhålla, äro statsvetenskaperna vid de svenska universiteten synnerligen styfmoderligt behandlade.

Visserligen finnas uti de juridiska fakulteterna två lärostolar afsedda för vissa lithörande ämnen: nationalekonomi och finansrätt samt statsrätt. Men dels äro dessa ämnen förenade med andra, dels måste statsrätt och finansrätt här få en öfvervägande juridisk behandling med begränsning

till gällande svensk rätt. Men dessa såväl som andra lithörande ämnen kräfva oundgängligen därjämte en allmännare och mera rent teoretisk behandling.

En sådan behandling kan bäst komma dessa ämnen till del inom den humanistiska sektionen, där hufvudvikten icke behöfver läggas på den praktiska utbildningen af ämbetsmän inom dessa fack, utan där den allmänt vetenskapliga synpunkten kan starkare framträda, äfven då undervisningen afser att bereda de studerande för deras blifvande lifsuppgift, t. ex. såsom statistiker. Men härför finnas för närvarande ej nödigt antal lärostolar inom denna sektion. De svenska universiteten äga tillsammans för närvarande blott två lärostolar afsedda för dessa ämnen inom den humanistiska sektionen, nämligen en ordinarie i Uppsala i statskunskap och en extra ordinarie i Lund, den af undertecknad innehafta lärostolen i statskunskap och statistik. Detta missförhållande framträder lika hjärt, vare sig man jämför statsvetenskaperna med andra till denna sektion hörande ämnesgrupper eller betänker den vikt och betydelse, som dessa vetenskaper alltmer fått för stat och samhälle. Särdeles påfallande är statsvetenskapernas underordnade ställning i jämförelse med det synnerligen stora utrymme, som språken fått, i det de härför afsedda lärostolarna utgöra nära två tredjedelar af samtliga till denna sektion hörande. Senast upprättades nya sådana uti germanska språk, medan de för den nationella odlingen så viktiga statsvetenskaperna förblifvit af statsmakterna obeaktade. Ett sådant tillstånd kan icke längre fortfa ra utan allvarlig skada för vårt folks odling samt dess sunda utveckling i politiskt och socialt afseende. Ty statsvetenskaperna hafva ryckt fram i första ledet bland de vetenskaper, som direkt beröra människornas dagliga lif och gärning. Nutidens starkt utvecklade politiska lif och det ständigt växande behovet af exakt kunskap om alla samhällliga företeelser hafva gjort dessa vetenskaper mera oundgängliga än väl flertalet andra vetenskaper bland humaniora. Behovet af ett ökad antal lärostolar för de statsvetenskapliga ämnena är sålunda mycket stort; och för att fullt motsvara detsamma kräfv es otvifvelaktigt upprättandet af två eller tre nya sådana vid hvardera universitetet. Då det likväl ej är sannolikt, att på en gång ett så stort antal nya professorer kunna varda beviljade, så får man för tillfället inskränka sig till begränsande af en professor, nu närmast vid Lunds universitet, hvarom här allenast fråga är. Denna lärostol synes böra tilläggas statistiken, som för närvarande otvifvelaktigt har det största behovet af ökade lärarekrafter.

Beträffande statistiken råder nämligen det egendomliga förhållandet, att, ehuru staten för sina egna ämbetsverk kräver ett ej ringa antal

statistiker, den likväl alls intet eller blott till mindre del sörjt för utbildning af sådana vid universiteten. Något dylikt förekommer icke i fråga om någon annan gren af statstjänsten. Därtill ökas dagligen behovet af vetenskapligt skolade statistici för en mängd andra platser, på samma gång som statslifvet alltmer fordrar en djupgående statistisk behandling af så godt som alla dess mångskiftande företeelser. Och ehuru vid detta universitet alltsedan 1889 undervisning uti statistik meddelats jämsides med den uti egentlig statskunskap, så motsvarar detta icke behovet. Härför kräfvades en lärare, som kan odeladt ägna tid och krafter åt statistikens stora och vidt omfattande arbetsfält. Endast på detta sätt är det möjligt att efter tidens fordringar tillgodose detta hittills alltför litet beaktade läroämne.

Beträffande denna lärostol må vidare erinras, att den bör vara så kallad »ordinarie». Visserligen kunde det tyckas, att, när en ny professur upprättas i de statsvetenskapliga ämnena inom den humanistiska sektionen, denna icke borde blifva »ordinarie», då den äldre är s. k. »extra ordinarie». Men då det finnes grundad anledning antaga, att sist nämnda olämpliga slag af lärostolar inom kort komma att försvinna, så bör man ej öka deras antal genom upprättande af ännu en sådan.

På nu i korthet anförda skäl får jag alltså vördsamt hemställa, att konsistoriet behagade göra underdånig framställning om upprättande af en ordinarie professur i statistik inom humanistiska sektionen vid Lunds universitet».

Humanistiska sektionen har i detta ärende uttalat, att sektionen, som lifligt behjärtade behovet af en förstärkning af de statsvetenskapliga lärarekrafterna så att statskunskapen och statistiken finge hvar sin målsman inom sektionen, ville för sin del förordna professor Fahlbecks förevarande hemställan.

Större konsistoriet beslöt att anhålla om anslag till ett ordinarie professorsämbete i statistik med samma löneförmåner som öfriga ordinarie professorsämbeten.

Professor Charlier yttrade: »Professor Fahlbecks petition om en professur i statistik vill jag för min del lifligt förordna. Dock anser jag mig härvid böra framhålla en synpunkt, som icke blifvit i den humanistiska sektionens framställning berörd. Den statistiska vetenskapen har genom en del undersökningar under de sista årtiondena utvidgats och fördjupats på ett dittills knappast anadt sätt. Dels har man kommit under fund med den betydelse de statistiska metoderna äga för en del naturvetenskaper, såsom botaniken, zoologien, fysiologien, antropologien, astronomien m. fl., dels har man lyckats, tack vare nya

undersökningar inom sannolikhetskalkylen, tillgodogöra sig det statistiska materialet på ett helt annat och fullständigare sätt än förut. För att emellertid kunna göra detta erfordras djupgående matematiska förkunskaper och hvad jag därför här finner angeläget vara att påpeka, är att man vid platsens tillsättande tar hänsyn till denna statistikens utvidgning vid bedömandet af kompetensen hos eventuella sökande. Det kunde måhända för att ytterligare understryka detta vara lämpligt att denna professur, i likhet med hvad fallet är med geografin, räknades både till den humanistiska och till den matematiskt-naturvetenskapliga sektionen, enär enligt mitt förmenande den stora praktiska betydelsen af denna professur skulle ligga däri, att naturvetenskapernas idkare — och jag tänker därvid särskildt på de deskriptiva naturvetenskaperna, för hvilka matematiken i allmänhet är relativt främmande — skulle sålunda få ledning och hjälp vid det statistiska materialets behandling».

Den 10 september 1907 gjorde statistiska kommittén följande framställan hos Kungl. Maj:t:

»Den af Eders Kungl. Maj:t den 20 januari 1905 tillsatta kommitté med uppdrag att verkställa utredning och afgifva förslag, huru inom rikets officiella statistik största möjliga enhet och planmässighet äfvensom ökad skyndsamhet vid publikationen må kunna åstadkommas, har funnit frågan om inrättande af särskilda lärostolar i statistik vid rikets universitet vara nära förknippad med den organisationsplan för den officiella statistiken, hvilken det åligger kommittén att framlägga. Då det emellertid synes vara mycket önskligt, att statistiker, som erhållit fackutbildning vid universitetet, såvidt möjligt skola vara att tillgå redan vid införandet af den nya organisationen, har kommittén ansett sig nu böra afgifva särskildt yttrande i frågan om inrättande af lärostolar i statistik.

Statistiska centralbyrån och de statistiska afdelningarna inom andra ämbetsverk intaga för närvarande en undantagsställning inom den svenska statsförvaltningen med afseende på den utbildning, som staten bereder sina ämbets- och tjänstemän. Medan för utbildning af statens tjänstemän inom andra förvaltningsgrenar vid universitet och högskolor finnas lärostolar uti de olika ämnen, som beröra nämnda förvaltningsgrenar, är för statistikens studium mycket illa sörjdt härutinnan, i det att i Uppsala ingen lärostol uttryckligen upptager nämnda vetenskap och den samma i Lund är förenad med statskunskap uti en gemensam lärostol,

*Statistiska
kommittén.*

e. o. professuren i statskunskap och statistik. Men lika tydligt som det är, att andra förvaltningsgrenar skulle blifva lidande, om universitetet ej i tillräcklig omfattning lämnade vetenskaplig undervisning på deras respektive områden, lika tydligt är det, att de statistiska ämbetsverken och därmed den svenska statistiken har kommit i ett från flera synpunkter betänkligt läge genom universitetsstudiernas nuvarande anordning. De ämnessvenner, som studerat i Lund, ha visserligen kunnat erhålla den behöfliga teoretiska utbildningen, men de många som, utgångna från Uppsala universitet, vändt sig till statistiken, sakna till största delen en sådan utbildning.

Följden häraf är, att flera af de personer, som vinna inträde i de statistiska ämbetsverken, visserligen ha erhållit en vetenskaplig utbildning, men icke i den vetenskap de främst böra känna, nämligen statistik. De kunna därför ej genast sättas till arbeten, hvartill deras förmåga och kunskaper eljest väl skulle ha lämpat dem, utan måste först i ämbetsverket erhålla den utbildning, som universitetet hade bort gifva. De statistiska ämbetsverken få sålunda själfva i viss mån göra tjänst som läroanstalter i statistik. Men dels är detta en uppgift, som ligger utanför ämbetsverkens rätta område, dels kräfver uppgiften arbetskrafter, som ämbetsverken icke hafva till sitt förfogande, allra minst under nuvarande förhållanden, då personalen är alldeles otillräcklig äfven för det löpande arbetet. Att detta tillstånd ej medför någon besparing för statsverket, utan tvärtom innebär en misshushållning med både krafter och medel, torde ligga i öppen dag.

Detta är så mycket mera förhållandet, som den skolning, våra statistiker erhålla i ämbetsverken, ingalunda alltid kommer statstjänsten till godo. Kommuner och enskilda korporationer af olika slag, i främsta rummet handelskamrar, känna i allt högre grad behof af att taga utbildade statistiker i sin tjänst; och då sådana endast kunna erhållas från ämbetsverken, blir följden att dessa beröfvas en del af sin bäst utbildade personal. Den dragningskraft, som näringslivet numera genom högre löner och andra förmåner utöfvar på statens tjänstemän, är så stark, att det i många fall synes vara svårt att se, huruledes de statistiska ämbetsverkens arbete ostördt skall kunna hållas i gång. I detta afseende får kommittén hänvisa till de yttranden, som statistiska centralbyrån afgifvit vid olika tillfällen under senaste tiden (delvis offentliggjorda i bilaga till 1907 års statsverksproposition, 7:e hufvudtiteln, punkterna 30 och 31, sid. 168 och följande; äfvensom i Andra Kammarens protokoll den 17 maj 1907, n:o 60 sid. 8).

Anordnandet af en regelbunden undervisning i statistik vid båda universiteten skulle väsentligt förbättra detta tillstånd. Om statistiken erhåller en själfständig plats inom de statsvetenskapliga studiernas område, utan sammankoppling med annat ämne, drages otvifvelaktigt flera studerandes uppmärksamhet till ämnet och ämbetsverkens rekrytering underlättas. Vidare kunna kommuner och enskilda korporationer då lättare från universiteten erhålla sådana utbildade statistiker, som de nu nödgas taga från ämbetsverken. Slutligen blifva de statistiska ämbetsverkens samtliga arbetskrafter då redan från början, särskildt på grund af vunnen praktisk utbildning vid de statistiska seminarieöfningarna, kompetenta att på ett mera tillfredsställande sätt än hittills fylla sin uppgift.

Det är emellertid ej nog med att en endast till det ena och mindre universitetet inskränkt vetenskaplig statistisk utbildning i vårt land medför stora praktiska svårigheter. Äfven själfva värdet af den svenska statistiken blir förminskadt därigenom, att så många af dess bearbetare sakna sådan utbildning. Den teoretiska underbyggnad, som är en nästan oundgänglig grundval för lösande af praktiska uppgifter, kan nämligen aldrig med samma framgång förvärfvas i ett ämbetsverk under trycket af löpande ärenden som vid en högskola. Äfven om de delar af vetenskapen, som ha omedelbart sammanhang med det dagliga arbetet, blifva föremål för tjänstemannens uppmärksamhet, är det fara värdt, att han aldrig får en öfverblick öfver hela verksamhetsfältet, aldrig lär känna vare sig vetenskapens grundvalar, andra grenar af statistiken än den han sysslar med, eller öfver hufvud statistikens ställning och utveckling i andra länder; och äfven om detta ej skulle medföra någon synbar skada, så länge det gäller att följa de en gång inslagna banorna, försvårar och fördröjer ett sådant tillstånd i hög grad statistikens utveckling samt leder förr eller senare till en nedgång i dess värde. Men Sverige, som i flera afseenden varit ett statistikens föregångsland, har en förpliktelse att härutinnan söka upprätthålla sina traditioner.

En universitetsutbildning i statistik kräfves emellertid icke blott för yrkesstatistikerna. Den äldsta och mest omfattande grenen af vår statistik, befolkningsstatistiken, är kanske i främsta rummet beroende af prästerskapets samvetsgrannhet och intresse. Ett häremot svarande förhållande intager i högre eller lägre grad flertalet af statistikens grenar till andra ämbetsmän, såsom lärare, domare m. fl. Studietiden vid universiteten synes erbjuda det enda tillfället att genom någon kortare elementär kurs lämna dessa kategorier af blifvande ämbetsmän möjlighet att erhålla den upplysning och handledning i statistik, som erfordras för att med nit och omdöme afgifva och insamla primäruppgifter.

Från många olika förvaltningssynpunkter är sålunda behovet af en akademisk undervisning i statistik mycket stort. Nu är det visserligen sant, att behovet af praktisk utbildning icke ensamt för sig utgör tillräckligt skäl för upprättande af nya lärostolar vid universiteten. Men hvad statistiken beträffar, torde dess egenskap af själfständig vetenskap och däraf följande behof af vetenskaplig behandling numera vara så allmänt erkända, att någon tvekan om lämpligheten från vetenskaplig synpunkt af att upprätta professurer i ämnet ej längre torde råda.

Detta framgår äfven af statistikens ställning vid utländska universitet. Bäst sörjdt för den akademiska undervisningen i statistik är det vid de italienska universiteten, som tillsammans äga icke mindre än åtta särskilda professurer för detta ämne och hvarest dessutom ofta undervisning i statistik meddelas af professorer i närliggande ämnen. Lärostolar uteslutande i statistik förekomma för öfrigt vid det eller de förnämsta universiteten i de flesta större länder, såsom Tyskland, Frankrike, England, Ryssland, Spanien och Japan. I de flesta länder, äfven våra grannländer Danmark och Norge, ingår dessutom statistiken såsom ett hufvudämne i flertalet af de många statsvetenskapliga professurerna. Statistikens betydelsefulla plats inom den akademiska undervisningen har sålunda ofta medfört, att de förnämsta statistikerna fästats vid universiteten, där de leda statistiska seminarieöfningar och meddela annan undervisning i sitt ämne.

I vårt land har däremot den akademiska undervisningen i statistik uteslutande varit begränsad till Lunds universitet, hvarest sedan 1889 densamma upprätthållits af nuvarande innehafvaren af e. o. professuren i historia och statskunskap, såsom den ursprungligen hette, sedan 1902 kallad e. o. professuren i statskunskap och statistik. Vid Uppsala universitet har statistiken en längre tid räknats tillhöra den Skytteanska professurens läroområde, men någon akademisk undervisning i ämnet har ej på flera år där meddelats, ehuru intresset för statistik äfven där är betydligt bland den studerande ungdomen, såsom framgår af den erfarenhet, som vunnits vid en under förlidet år af studentföreningen Heimdal anordnad föreläsningsserie vid universitetet. Hvad slutligen beträffar de enskilda högskolorna, har Stockholms högskola sedan någon tid ägt en oafönad docent i ämnet, med hvilken befattning ej varit förenad någon undervisningsskyldighet.

Att detta tillstånd ej utan skada kan fortfara, torde efter det ofvan sagda synas obestridligt. Möjlighet måste beredas båda de svenska statsuniversitetens studerande att erhålla utbildning i statistik.

Den enda tvekan, som i detta afseende synes kunna råda, gäller, huruvida särskilda professorer i statistik skola vara erforderliga vid båda universiteten, eller om Lunds universitet med sitt mindre antal studerande skall kunna nöja sig med den redan existerande e. o. professuren i statskunskap och statistik. Men såsom innehafvaren af denna lärostol, ledamot af kommittén, vid olika tillfällen uttalat, är en fortsatt förening af två så stora och delvis vidt skilda discipliner som statskunskap och statistik i längden ohållbar och kommer förr eller senare att medföra det ena eller andra ämnets undanskjutande. Hvilketdera ämnet, statskunskap eller statistik, det än blefve, som därvid finge sitta emellan, vore detta för universitetet och den fosterländska odlingen lika skadligt. Därför äro ämnenas åtskiljande och fördelning på två skilda lärostolar, med andra ord upprättande af en särskild professur i statistik, lika nödvändiga i Lund som i Uppsala. Äfven likställigheten de båda statsuniversiteten emellan, hvad beträffar större och viktigare ämnen, gör detta önskvärdt.

Med upprättande af särskilda professorer i statistik synes obetingadt böra följa, att statistiken upphöjes till ett själfständigt, med statskunskapen likställdt examensämne. Långt ifrån att detta skulle innebära förlängda studier för de studerande, blefve följden häraf tvärtom att ett mindre antal ämnen i de filosofiska examina komme att erfordras, då statskunskap och statistik blefve räknade såsom två ämnen i stället för ett. Det är af vikt, att dessa förhållanden, samtidigt med upprättande af professuren i statistik, blifva afgjorda, då de statsvetenskapliga ämnenas nuvarande ställning är i hög grad otillfredsställande och torde behöfva omläggas, vare sig genom upprättande af en statsvetenskaplig examen eller på annat sätt.

På grund af hvad som nu anförts får kommittén i underdånighet hemställa,

att Eders Kungl. Maj:t måtte hos Riksdagen begära anslag för upprättande af en ordinarie professur i statistik vid hvardera af universiteten i Uppsala och Lund.»

Universitetskanslern har hos Kungl. Maj:t den 7 november 1907 anført följande:

*Universitets-
kanslern.*

»Statistiken, hvars betydelse såsom en själfständig vetenskap numera torde vara allmänt erkänd och utan tvifvel kommer att i jämbredd med samfundslifvets och samhällsvetenskapernas utveckling allt framgent

ökas, kräfver, efter min uppfattning, en betydligt fastare ställning vid våra universitet särskildt med hänsyn till den akademiska undervisningen, än som hittills kommit denna vetenskap till del.

Af stor vikt för det allmänna måste det i synnerhet vara, att tillfälle till vetenskaplig utbildning i statistik såsom en teoretisk disciplin beredes det alltjämt växande antalet af statsämbetsmän, som äro i behof af en sådan utbildning.

Jag anser vidare i likhet med kommittén, att för behofvets fyllande en lärostol i ämnet bör upprättas vid hvarterdera statsuniversitetet, då nämligen de professorer, med hvilka ämnet eljest skulle kunna tänkas blifva förenadt, ändock inom sina läroområden lämna befattningshafvarne full sysselsättning.

Sålunda finner jag alla skäl tala för godkännande af kommitténs likasom konsistoriernas förslag, hvartill jag alltså får i underdånighet förorda nådigt bifall.»

Med stöd af hvad här anförts, får jag hemställa,

att Riksdagen måtte på ordinarie stat bevilja dels till upprättande af en ordinarie professur i statistik vid universitetet i Uppsala 6,000 kronor, däraf 4,000 kronor såsom lön och 2,000 kronor såsom tjänstgöringspenningar, dels ock till upprättande af en ordinarie professur i statistik vid universitetet i Lund 6,000 kronor, däraf 4,000 kronor såsom lön och 2,000 kronor såsom tjänstgöringspenningar, med rätt för blifvande innehafvare af dessa professorer till ålderstillägg och pension i enlighet med hvad därom för de ordinarie professorerna vid universiteten, med vissa särskilda undantag, är stadgadt, samt med de närmare bestämmelser i fråga om tjänstgöring, som Kungl. Maj:t kan finna lämpliga.

Stockholm den 25 januari 1908.

Julius Centerwall.
